

Næsbyhoved Sø var den næststørste sø på Fyn

Oprindelig stod Næsbyhoved Sø i åben forbindelse med Odense Fjord, men allerede under Valdemar Atterdag i 1300-tallet blev der anlagt en dæmning med en sluse til at regulere vandstanden. Formentlig betød

dæmningen, at søens vand blev fersk, samtidig med at den fungerede som vejdamning og derved lettede adgangen til Næsby.

Søen, der til dels omgav Næsbyhoved Slotsbanke, var på 165 hektar og

dermed Fyns næststørste, kun overgået af Arreskov Sø. En tur rundt om søen har været på omkring otte kilometer, og søens bredder har nogenlunde været afgrænset af Åløggeskov i syd til Næsbyhovedvej i nord og

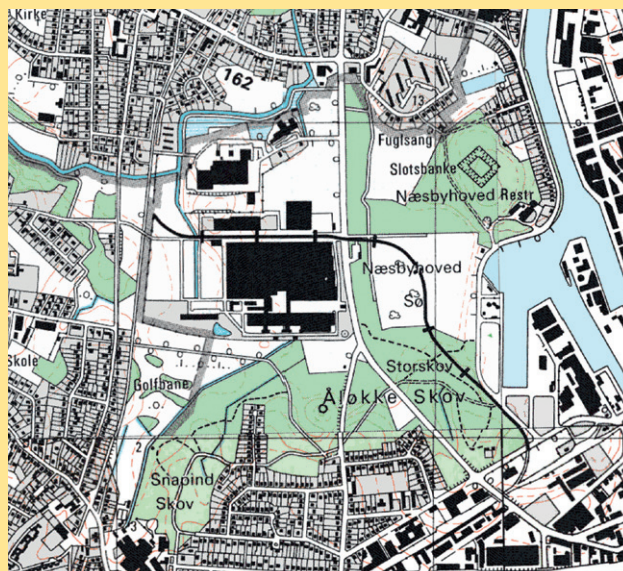
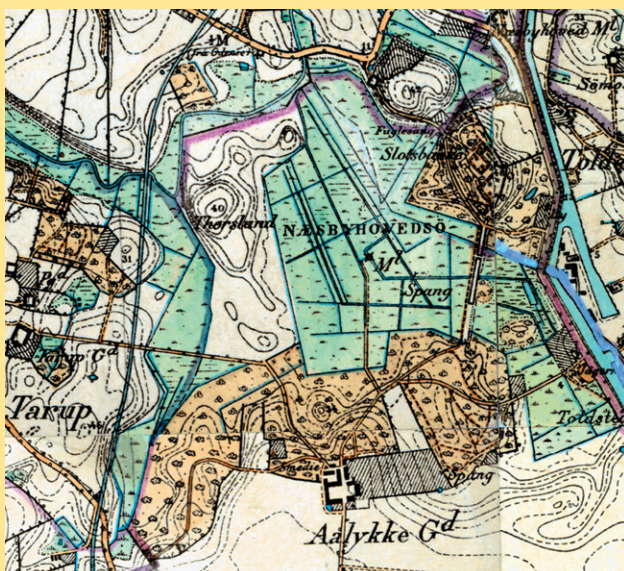
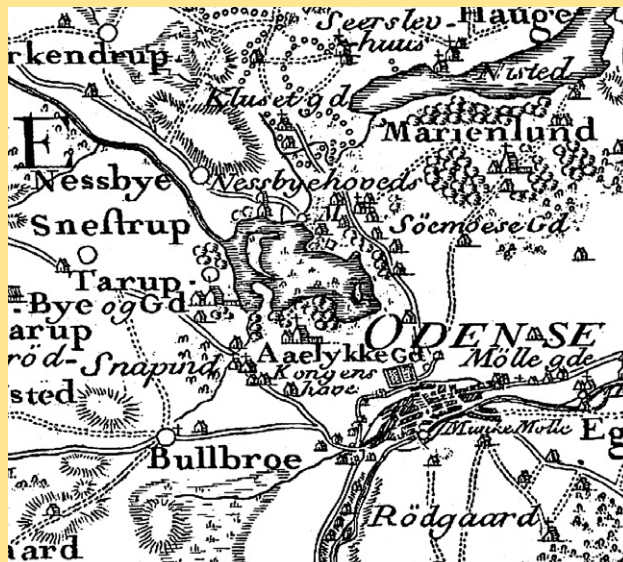
Næsbyhoved Sø

Sø på 165 hektar i udkanten af Odense. Udtørret i 1863. Strakte sig fra Åløggeskov i syd til Næsbyhovedvej i nord og fra Tolderlundsvej i øst til Jernbanevej i vest. I dag udlagt som industrikvarter og havnearealer med rekreativt område omkring slotsbanken.

Kortene er fra 1717, 1780, 1884 og 1983.

Odense kommune.

Koordinater: 6141350, 586971.

Maleriet af Næsbyhoved Sø med Fuglsanghuset er udført, kort tid før søen blev udtørret i 1863. Kunstneren var Carl Frederik Aagaard (1833-95), der var elev af landskabsmaleren P.C. Skovgaard. Aagaard kom senere til at stå for udsmykningsarbejdet i Århus Domkirke, på Det Kongelige Teater og i Dagmarteatret. Maleriet er i privat eje.

fra Tolderlundsvej i øst til Jernbanevej i vest.

Senere under den danske dronning Christine, der var dronning i årene 1482-1513, blev vejadgangen nord om Odense yderligere forbedret, da dronningen lod opføre en vandmølle. I den forbindelse blev der bygget en bro og anlagt en dæmning mellem slotsbanen og Fuglsang.

Odense Kanal og Odense Havn blev anlagt i årene 1797-1804 i den østlige del af søen, hvorved en mindre del af søarealet blev inddæmmet og tørlagt. Selve hovedsøen blev udtørret i 1863. Sluserne blev åbnet, og efter få dage var vandet væk. Nogle år senere havde den tidligere søbund skiftet karakter til frodig eng.

Den falske myte om 1864

Udtørringen af Næsbyhoved Sø er et illustrativt eksempel på, at borgerkrigen i 1864 blev stærkt fejlfortolket som hovedårsag til mange landvindingsprojekter i sidste halvdel af 1800-tallet.

Til trods for at udtørringen altså fandt sted et helt år før det fatale nederlag, omtales den falske årsagsammenhæng ofte. På landsplan var

hovedparten af de knap 400 større danske landvindingsprojekter allerede gennemført eller i det mindste planlagt før 1864.

Tørlægningen af Næsbyhoved Sø betød også et farvel til Næsbyhoved Mølle fra dronning Christines tid. Efter udtørringen blev vandmøllen afløst af en vindmølle på bakken ved Fuglsang, og senere blev denne mølle flyttet ned til Odense Kanal. Her fungerede den som kornmølle helt frem til 1929.

Odense Havnevæsen gennemførte et beskæftigelsesprojekt 1943, hvor man lod et arbejdshold grave en afvandingsrende gennem engen foran Fuglsanghuset. Foto: Odense Bys Museer.

I begyndelsen af 1950'erne blev Haustrups Fabrikker opført i den vestlige ende af den udtørrede sø på øen Thorslund. Den er opkaldt efter guden Thor fra den nordiske mytologi.

Dronningens slot

Hvis man bevæger sig op på Næsbyhoved Slotsbanke, tager en dyb indånding og lukker øjnene, kan man faktisk godt danne sig et indre billede af den farverige historie, der har udfoldet sig på dette ydmyge sted, der i dag ligger godt »gemt af vejen« bag restaurant Næsbyhoved Skov.

Slotsbankens dramatiske historie handler om alt fra konger og dronninger til lensmænd, borgerskab og almue. Slottet kan med sikkerhed føres tilbage til 1337, og det var blandt de kongelige borge, der på den tid blev opført rundt om i landet som led i rigets forsvar. Under Erik af Pommern (1396-1439) holdt Rigsrådet flere gange herredag på slottet.

Kongens lensmænd boede på skift på slottet, og lensregnskaber viser, at der i starten af 1500-tallet hørte 260 gårde under Næsbyhoved Len. Skiftende konger opholdt sig af og til på slottet, som blev overdraget til dronning Christine (1461-1521) i forbindelse med hendes gitemål i 1478 med kong Hans (1455-1513). Da kong Hans i 1503 indledte et forhold til en af hoffets damer, valgte dronning

Christine at slå sig ned på slottet, hvor hun ville leve et fromt liv.

Dronningens hof omfattede omkring 100 personer, og her var alt fra hofmesterinde og kok til staldmester og kammerdreng. Hoffet stod i tæt forbindelse med det odenseanske handelsliv og med kirker og klostre, der alle nød godt af dronningens tilstedeværelse. Det samme gjorde byens fattige og syge, for dronningen var kendt for sin velgørenhed.

Men de gode tider fik ende. I 1521, efter 17 år i Odense, døde dronningen, og man gik urolige tider i møde. Tretten år senere, 10. juli 1534 under Grevens Fejde, gik slottet til grunde som led i den folkelige opstand mod Kong Christian den Tredje.

Ingen ved, hvordan Næsbyhoved Slot har set ud. Man har kunne måle sig til, at slotsbanken har været 16 meter høj og 60 meter på hver led, så slottet har formentlig været stort i omfang, men mindre end f. eks. Nyborg Slot. Dybe voldgrave har omgivet slot-

Næsbyhoved slotsbanke og motorbådshavnen bag Kanalvej ses i forgrunden på dette billede af Odense Havn set mod byen. Det er fra 1980'erne. Foto: Odense Bys Museer.

I krydset ved Åløkke allé og Næsbyvej står den spektakulære skulpturgruppe, »Thors kamp med Jætterne« af billedhuggeren Carl Johan Bonnesen (1868-1933). Den blev bestilt i 1918 af finansmanden Harald Plum, stifter af Det transatlantiske Kompagni. Plum lod den opstille på sin private ejendom Thorø i Lillebælt i 1926, men han kom kort tid efter i økonomisk ufare. Han solgte øen i begyndelse af 1930'erne til den københavnske skolelærerforening, som solgte skulpturen i 1957 til Hastrup's Fabrikker i Odense.

tet, og en bro fra nordøst førte over voldgraven.

Da borgruinen i 1764 blev købt af købmand Østrup var ruinen helt overgroet. Købmanden lod den rydde for bevoksning, hvorefter resterne blev nedbrudt og stenene genanvendt til en gård inde i Odense.

Elsket udflugtsmål

Fra sidst i 1700-tallet og frem har Odenses borgere søgt ud til Næsbyhoved Skov for at nyde den smukke natur og for at fiske i den store sø frem til udtørringen. Området forblev dog et populært udflugtsmål for det bedre borgerskab langt op i det 20. århundrede.

Odenseanerne sejlede på søen og gik i land på den langstrakte Thorslund Ø for at spadsere. Omkring 1800 blev der indrettet traktørsted i Fuglsanghuset, hvor man kunne nyde en forfriskning hos værten, der gennem et par generationer hed Hansen. Han var kendt som et begreb under beteg-

nelsen »Hansen i rørene«. Huset lå ved dæmningen mellem borgbanken og Fuglsangknolden og blev revet ned så sent som i 1998.

Også om vinteren var der liv på den store sø. Når isen dækkede den, blev den brugt som skøjtebane, hvor der var opstillet boder med mulighed for en varm forfriskning. Helt frem til den sidste vinter før 1863, hvor søen blev endegyldigt tørlagt, var der et folkeligt leben på den store sø.

Under begge verdenskrige i det 20. århundrede valfartede odenseanerne atter til Næsbyhovedskoven for at spadsere og for at se teater på volden. Den fungerede som friluftsteater med kulisser og orkestergrav. I vore dage benyttes skoven især af motionister og hundeluftere.

KILDER

Forfatterens besøg på lokaliteten, 28. august 2009.

Jacobsen, Hans Henrik: Næsbyhoved Sø og Slot. Lokalhistorisk Forlag i Næsby, 1996.

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Næsbyhoved Skov, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 29 fuglearter, som er registreret fra **Næsbyhoved Skov**, pr. 22. december 2011. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Gråand	(1/1)	Isfugl	(7/8)	Gransanger	(2/5)	Husskade	(1/1)
Rørhøg	(5/9)	Grønspætte	(1/1)	Halemejse	(1/8)	Gråkrage	(1/1)
Spurvehøg	(1/1)	Stor Flagspætte	(5/7)	Sumpmejse	(1/1)	Bogfinke	(1/2)
Musvåge	(3/4)	Gærdesmutte	(1/1)	Blåmejse	(2/3)	Kvækerfinke	(1/200)
Vandrikse	(3/3)	Rødhals	(2/7)	Musvit	(3/3)	Dompap	(2/3)
Grønbenet Rørhøne	(2/2)	Solsort	(1/3)	Spætmejse	(3/3)		
Ringdue	(3/163)	Misteldrossel	(1/1)	Korttået Træløber	(4/6)		
Natugle	(2/2)	Skovsanger	(1/1)	Skovskade	(2/5)		

Plantelivet ved Næsbyhoved

TBU 29/95: Næsbyhoved Broby By

Fra Næsbyhoved Broby kendes vandbrunrod og de forvildede

cypres-vortemælk, engstorkenæb og rød stenurt.

Kilder: Se Gravesen 1979.